

ANNEX METODOLÒGIC II: CLASSIFICACIÓ SOCIOECONÒMICA EUROPEA (ESEC)

La Classificació socioeconòmica europea (ESEC) és la culminació del treball d'un grup d'experts, creat a petició d'Eurostat l'any 1999, per tal de desenvolupar una nova eina estadística per comprendre les diferències en les estructures socials i les desigualtats socioeconòmiques a la Unió Europea. Es tracta, doncs, d'una classificació socioeconòmica amb aspiracions de ser harmonitzada a escala europea i, en conseqüència, que possibiliti la comparació entre països.

L'ESEC parteix a nivell conceptual de la classificació sociològica d'Erikson-Goldthorpe-Portocarero (EGP) (Erikson i Goldthorpe, 1992), àmpliament acceptada i utilitzada internacionalment. Ambdues participen de la idea comuna que en economies de mercat, la posició en aquest i especialment la posició en la divisió del treball, és fonamental en la generació de les desigualtats socials. Reconeix quatre posicions bàsiques dins els mercats laborals i les unitats de producció: empresaris/àries (que compren el treball d'altres i assumeixen l'autoritat i el control sobre aquests), treballadors/es autònoms/es (que ni compren ni venen la força de treball), assalariats (que venen la seva mà d'obra i per tant ocupen una posició subordinada davant l'autoritat de l'empresari) i les persones que involuntàriament estan excloses del mercat de treball.

Pel que fa als assalariats, en distingeixen tres formes de regulació de l'ocupació: "relació de servei", "contracte laboral" i formes mixtes o intermèdies que combinen aspectes de les dues anteriors. L'ocupació regulada seguint la lògica d'una relació o contracte de serveis significa que el treballador presta un servei a l'empresari, a canvi del qual obté una contraprestació monetària immediata que es complementa amb una remuneració diferida en el temps, gaudeix a més de major seguretat i estabilitat en el lloc de treball, i d'àmplies possibilitats de mobilitat ocupacional i salarial. Com a resultat, els individus que ocupen aquestes posicions, majoritàriament càrrecs directius i professionals, tenen amb més freqüència una ideologia meritocràtica. En

sentit oposat, les ocupacions regulades seguint la lògica del contracte laboral són ocupacions sobre les quals l'empresari té molta facilitat per mesurar la productivitat per hora treballada, i estableix una relació amb els seus empleats on la remuneració és immediata i vinculada a la productivitat. Són ocupacions on els treballadors són fàcilment substituïbles i, aquests, atès que la millora de les seves condicions de vida passa majoritàriament per l'acció col·lectiva, acostumen a manifestar una ideologia menys meritocràtica i més igualitària. El cas més il·lustratiu d'aquestes ocupacions són les feines rutinàries on el treballador té poca o gens capacitat d'autonomia per gestionar el seu temps ni la seva activitat. La forma més radical d'aquesta mena de relació contractual és el treball a destall. Entre les ocupacions "de servei" i les "de contracte laboral" hi ha estrats "intermedis" d'ocupacions assalariades que gaudeixen graus mitjans d'autonomia, d'autoritat, de privilegis salarials i d'oportunitats de mobilitat ocupacional i salarial.

La classificació també identifica separadament els empresaris dels treballadors autònoms sense empleats. A la vegada, els empresaris estan fraccionats per la grandària de l'establiment⁶⁵ i els treballadors autònoms, d'acord amb l'ocupació.

A continuació es caracteritza sintèticament cada una de les classes socials tal com han estat creades i utilitzades en aquest estudi.

Classe 1. Directius i professionals d'alt rang.⁶⁶ Aquestes són ocupacions assalariades que estan regulades per una "relació de servei". Exemples d'ocupacions típiques d'aquesta classe són els advocats (2421)⁶⁷, els científics (2111,2122), els professors d'ensenyament superior (2310) i els enginyers (2142,21), així com els directors generals i els nivells més alts de l'Administració pública.

Classe 2. Directius i professionals de rang mitjà. En aquest cas les habilitats organitzatives són menys específiques i més fàcilment transferibles. Per tant no tenen una "relació de servei" completa, sinó una forma modificada d'aquesta. La majoria de professionals de la

⁶⁵ Per distingir entre petits i grans empresaris s'utilitza el criteri de +/-10 treballadors/es.

⁶⁶ A la classificació ESEC, també s'inclouen en aquest grup els grans empresaris. No obstant això, a la traducció i adaptació de les classes socials a Catalunya i l'AMB hem optat per no assenyalar-ho al títol atès que difícilment quan es treballa amb enquestes com l'ECV o l'ECVHP s'obté informació de "grans empresaris" i pot portar a errors en la interpretació dels resultats.

⁶⁷ Fa referència als codis ISCO-88.

salut, l'educació i el benestar social tenen assignada aquesta classe socioeconòmica així com també pilots d'avions i periodistes. Els gerents de producció i tots els gerents d'empreses de menys de 10 treballadors també en formen part d'aquesta classe.

Classe 3. Administratius qualificats. Aquesta classe té alguns elements de "relació de servei", encara que en general la forma de relació de treball és mixta. Les posicions en aquesta classe se situen a les fronteres de les estructures burocràtiques i comparteixen condicions similars als gerents i administradors en termes de salaris, carreres professionals i autonomia respecte al temps de treball. Els treballadors d'oficines i assistents administratius que treballen directament amb directius i professionals però amb papers secundaris, en són exemples.

Classe 4. Petits empresaris i autònoms (no del sector agrari). **Classe 5. Petits empresaris i autònoms del sector agrari.** En aquestes classes tenen cabuda dues de les posicions bàsiques en l'esquema de classes utilitzat. Els empresaris compren força de treball i tenen autoritat i control sobre els empleats. Els treballadors autònoms ni compren ni venen força de treball. Els petits empresaris es distingeixen dels grans empresaris per la grandària de l'establiment (menys de 10 empleats). Els petits empresaris i autònoms professionals i tècnics superiors van a la mateixa classe que els treballadors de la mateixa professió (classes 1 i 2). Per tant, la classe 4 fa referència a les ocupacions no professionals. La classe 5 fa referència als agricultors, etc.

Classe 6. Encarregats i tècnics. Aquesta classe, com la classe 3, té una forma mixta de regulació de l'ocupació, però a diferència d'aquesta els empleats tenen un coneixement important de les necessitats organitzatives. Inclou treballadors qualificats com ara delineaents, instal·ladors de línies telefòniques, muntadors electrònics, i també a treballadors amb habilitats específiques i coneixements sobre les necessitats de l'organització, com els encarregats i supervisors.

Classe 7. Treballadors semiqualicats de serveis. Aquesta classe es regula mitjançant la lògica del contracte laboral, però temperada de manera que els treballadors gaudeixen de cert marge d'autonomia en comparació amb els treballadors en ocupacions de rutina. Els dependents de botigues al detall i treballadors d'atenció i cura són exemples d'ocupacions en aquesta categoria.

Classe 8. Treballadors semiqualicats de la indústria. Com en el cas de la classe 7, es tracta d'ocupacions regulades per una lògica modificada del contracte laboral estricta. Aquí l'empresari té alguns problemes de control amb els empleats en termes de qualitat del treball. També pot haver-hi una necessitat d'incloure els empleats a invertir en el desenvolupament d'habilitats que són importants per a l'empresa. Per aquestes raons, es poden requerir algunes modificacions en el contracte de treball bà-

sic, com el pagament d'hores extres, una major seguretat en l'ocupació, etc. Ocupacions típiques de la classe 8 serien lampistes, instal·ladors i maquinistes.

Classe 9. Treballadors no qualificats. En aquesta classe preval un contracte de treball bàsic atès que no hi ha problemes relacionats amb el seguiment ni l'especificitat dels recursos. El treball es paga per unitat o per temps. Tant la qualitat com la quantitat de treball són fàcilment controlables i els treballadors són fàcilment reemplaçats sense que això signifiqui una greu pèrdua de valor productiu. Peons, conductors de vehicles de motor, porters i missatgers en són algunes de les ocupacions típiques d'aquesta categoria.

Classe 10. Aturats de llarga durada i persones que no han treballat mai. Aquesta classe es defineix en termes de la seva exclusió del mercat laboral. S'han considerat com a aturats de llarga durada els que es declaren aturats i fa 12 mesos o més que busquen feina. També es consideren dins d'aquesta classe les persones que no han treballat mai.

Tanmateix, els estudiants a temps complet estan exclosos d'aquesta classificació socioeconòmica (*No classificables*). L'ESEC s'aplica a totes les persones de 16 i més anys, sobre la base de l'ocupació actual (ocupats) o bé sobre la base de la darrera ocupació. Tot seguit, se sintetitza l'esquema de classes exposat, així com les possibles agrupacions entre elles que s'utilitzen al llarg de l'estudi⁶⁸.

⁶⁸ Per saber-ne més o conèixer aspectes més tècnics de la classificació socioeconòmica europea, vegeu Rose i Harrison (2010) i Harrison i Rose (2006).

FIGURA A6. Classificació socioeconòmica europea (ESEC) segons diferents agregacions.

Classificació 10 ítems		Classificació 6 ítems		Classificació 5 ítems		Classificació 3 ítems	
1	Directius i professionals d'alt rang	1 (1+2)	Directius i professionals	1 (1)	Directius i professionals	1 (1)	Directius i professionals
2	Directius i professionals de rang mitjà						
3	Administratius qualificats	2 (3+6)	Ocupacions intermèdies	2 (2)	Ocupacions intermèdies	2 (2+3)	Ocupacions intermèdies
4	Petits empresaris i autònoms (no del sector agrari)	3 (4+5)	Petits empresaris i autònom	3 (3)	Petits empresaris i autònoms		
5	Petits empresaris i autònoms del sector agrari						
6	Encarregats i tècnics	-	-	-	-		
7	Treballadors semiqualficats de serveis	4 (7)	Treballadors semiqualficats de servei	4 (4)	Treballadors semiqualficats de serveis	3 (4+5)	Classe treballadora
8	Treballadors semiqualficats de la indústria	5 (8)	Treballadors semiqualficats de la indústria	5 (5+6)	Treballadors semiqualficats o de rutina		
9	Treballadors no qualificats	6 (9)	Treballadors no qualificats				
10	Aturats de llarga durada i persones que no han treballat mai						

Font: Elaboració pròpia.